

באר הגולה נג

ל סוד ורבו נקמם
חלק א וסמך
והפחות מלפניו פק
כט מ שם מהא
דראש ה' פנה כ"ט
ג ר"א ש בריש פק
פרכי פסחים בשם יש
אוקריס ומדכי מהא
ה כתבו הגדול פק ה

הלכות שבת סימן רענ

במקום סעודה (כג) וגומר סעודתו (כד) במקום אחר. ודוקא אבל להם (כה) או שמה זין. אבל אבל
(ו) [ו] פרות לא: הגה וקפי זה היה מתיר למנהל ולסנדק לשנות מבוט של מילה בשבת בשחרות אם שותין
(ז) בשעור (כ"ט), אבל נהגו לפני להניח (המיי שר כ"ט): ו (כה) *ואם קדש בביתו ושמוע (ס) ושכנו
(כט) ושלחנו צדקה לפניו. יוצא בו. דשפיר הוי מקום סעודה. (ל) *ומכאן שנתפנה השמוע לצאת ומשמיע
(ט) להוציא: ז ייש אומרים שאין מקדשין אלא לאור הגה. ייש אומרים שאין הקדוש תלוי בנר.
דאפי' ק"א ס סוד בשם באר ומדכי בשם רבנו ששה וכן כתבו הגדול פק ה

שערי תשובה

[ז] פרות לא. עין בה"ט. נעין כד"ר מל ג סימן יב ששקפך כמה שאיכילם פת
כיסנין במקום סעודה. וכתב כ"ן שהגאונים חקלו בשבת כוס לא גרע פת כיסנין.
ועיי' וכן כ"ר דהאדנא נהגו שלקא בששיטות לאכל פת כיסנין אחר קדוש היום
ביום ולבדק פניו ג' ואחר זמן סעודה, אך מה שנותנים לילך לבית חסן או מילה
ואין שם כיסנין אחר קדוש רק מיז מקדים וקארי"ע. אין לו לקטע שם כלל. ולא
סגי כמה שהמקדש ישמה כל הכוס דלדעת הגאונים תשיב כסעודה, דמנו לשונה
עצמו, אבל לא סמך לאמרים. עין שם:

באר הלכה

במקום סעודה נמורה ולא מיני תרגומא או יין (כז) * ואם קדש וכו'. עין כמה
שכתבתי במשנה ברוך דאפלו לקתלה, וגם דהוא הדין ששקדש על הפת
וכו'. וקשה, דלמנן בסימן רצו פסק השלחן-ערוך בסעיף ו דהכללה אומר
קישב, והשם כתב שם בבאר הגולה משום הספק דרבינו יצחק קביעות קשה
להוציא אחרים. וישיבה דידן כמו הספק דידהו, והוא יבול להוציא שכנו
קשהו בבית אחר? ואפלו הרמ"א שם דסבירא לה דמסר בעמידה, הלא
מבאר השם בבית-יוסף דבין שוקועין עצמן לצאת ידי הבדלה קובעים נפי
ל'בוא פרי הגפן, עין שם. הרי דעל-כל-פנים בעינן שיקבעו יחד, ולא קשה
בבית זה ושכנו בבית אחר, הלא שפך על זה שם קביעות כלל. ויגדן דיעבר
לא קשה מיד, דבכר פסק לעיל בסימן קסו סעיף יג דבדיעבד יכול להוציא
אפלו בלי קביעות כלל. כי קשה לי, אלא דמסר-אברהם דכתב דאפלו
לקתלה יכול לקדש בשביל שבד נמנהגא דשם בפסחים ק"א דאיתא שם:
לאפוקי אחרים ידי חובתן דאכלי ושתו וגו' בבי-ביתא. אין ראיה לפי מה
שסרן כ"ן שם בתרעא קמא דארוחין מסרין לאכל בבי-ההגוסת מקפת
הצדקה. אם לא שנחך עצמו, דכין שפכו השמוע לצאת מקרי קביעות
אפלו אם הוא בבית אחר: * וכ"ן שנתפנה וכו'. עין בסימן ריג סעיף ג
בחדשי רבי עקיבא איגר שם שהערה, לפי מה שחדש המגן-אברהם בסימן ס
דמנהג דרבנן אין צריך כנה לצאת, ושתהו דין שם, ואפי' לכאורה נראה
דהוא הדין דענינו, לפי מה דפסק המגן-אברהם בסימן רעא דמאורייתא יוצא
בתפלה. אפי' כן מילא יתה יוצא בדיעבד אם רק נתפנה לשמוע אף שלא כן
לצאת ידי הצדקה. ואולם לפי מה שכתב החוטא-שבת והגאון רבי עקיבא
איגר בסימן זה, דבשם אומרים שאין מכון לצאת בתפלה משום דמנהג קדוש
הוא במקום סעודה, נראה הפל. וגם עקר דינא דהמגן-אברהם, מהך בסימן
ריג סעיף ג דהשלחן-ערוך לא סבירא לה לחלק בזה, וכן במגן-אברהם בסימן
ס ספקש דבד"ר סמך-אברהם מאד, וכן מהגרי"א מוכח דלא סבירא לה

באר היטב

והוכיח בראיות דבכוס של קדוש ששתה בשעור קביעות דנצא ידי קדוש
במקום סעודה: (י) פרות לא. ומיני תרגומא מה מינים יצא, דהא עכ"פ
תשיבי ספי לסעודת שבת מין: ושכר אף-על-גב דהוי חמר-קדושה לא יצא בו
במקום סעודה דלא סעיד כמו זין, מ"א. לפי' נ"ל דכ"ש בקאנו"י דלא יצא:
(ח) שכנו. ואפלו לקתלה יכול לקדש בביתו כדי שישקעו ואפלו הוא אינו
אוכל, וכמ"ש סימן רס, מ"א. ע"ש: (ט) להוציא. ובמנן הנה ששפין אינו
מקדש אלא משום מנהג, לא יצא השומע אא"כ נתפנה להוציא, כ"י. מ"א:

משנה ברוך

(כג) וגומר סעודתו. עין לעיל בסימן קעח סעיף ב בהג"ה.
דלקתלה לא יעקר ממקומו בלי ברכת-המזון, אך בדיעבד
כשעקר אין צריך לבדק ברכת-המזון מקדש אלא אחר גמר
הסעודה: (כד) במקום אחר. ושם (נד) אין צריך לבדק עוד על
הכוס קדש שישפך, דהא כבר יצא ידי קדוש: (כה) או שמה
זין. וכל-שכן (כז) אם אבל מיני תרגומא מתמשת מינים דנצא³⁰,
דהם תשיבי ספי לסעודת שבת מין, (כו) אבל שכר ושאר
משקין, אפלו אם היו חמר-קדושה, אין יוצא כם במקום סעודה,
דלא סעיד הלב כמו זין³¹. נעין בחדושי הגאון רבי עקיבא איגר
והוספת-תשובה שהוכיח, דלכמה ראשונים אינו יוצא ידי קדוש
במקום סעודה על-ידי כוס זין, ועל-כן נראה שאין להקל בזה
אלא במקום הדחוק³²: (כז) פרות לא. דממשע מינים נקרא מזון,
וזין סוד הלב³³, אבל שאר דברים, (כז) אפלו אבל מהם הרבה
אינו חשוב סעודה כלל. ועל-כן מה שנותנים לילך לבית חסן או
מילה, ואין שם כיסנין אחר קדוש רק מיני מגדים, אין לו לטעם
שם כלל, ולא סגי כמה שהמקדש שותה כל הכוס אף שהוא
מתווק קביעות, דזה מהני רק לשונה עצמו אבל לא לאחרים
ואחרונים. והנה בשלטי-גבורים כתב דאף בפרות די, דכל
סעודת שבת נחשבת קבע, אף דעת הטור ושלחן-ערוך עקר
[מ"א]. אף אם חלש לבו קצת ואין לו צמח מתמשת המינים
לקטור אחר הכוס, (כט) דעת אינה אחרונים דיש לסמך על
השלטי-גבורים בשחרית³⁴, אבל פליה בודאי אין לסמך עליו,
דשארי פוסקים לא סבירא להו בזה: (כז) בשעור. דהינו

ששתה שעור קביעות³⁵. (טט) ויש אומרים שאינו יוצא ידי קדוש
זין מלבד הכוס של הקדוש³⁶: ו (כה) ואם קדש. והוא הדין (ל) דאפלו לקתלה יכול לקדש בביתו כדי שישמע שכנו
(ל) בבית אחר [מ"א]. ואם שכנו (לג) אינו יודע בעצמו לקדש, מהני הקדוש שלו אפלו הוא אינו אוכל בעצמו, וכדלעיל בסעיף ד,
ועין מה שכתבנו שם בסעיף-קטן כ. עוד כתב המגן-אברהם, דהוא הדין ששקדש על הפת שיקבל לבדק להם המוציא:
(כט) ושלחנו צדקה. נראה דלאו דוקא, אלא הוא הדין ששורצה לצדק השלחן לאכל לאתור גס-פן מנהי. בינן שהיה דעתו לזה
בשעת הקדוש, וכפ"ל בסעיף ג בהג"ה: (ל) ויגדן שנתפנה וכו'. לאו דוקא בענין זה, דהוא הדין שכל ששקדש לאחרים דינא הכי.
(לג) ויכשהשליח-עבור מקדש בבית-המדרש (לד) בזמנו, לא יצא השומע אפלו אם יתפנה לצאת והוא רוצה לקטור שם אחר-כך,

שער הענין

(כז) מגן-אברהם: (כה) מגן-אברהם: (כו) אחרונים: (כט) חריצא, וכתב שכן כתב האליה רבה: (לט) הוא דעת הלבוש,
ובנו אחרונים העומדים בשיטתו. ומכל מקום בקדוש של שחרית יש לסמך על הפוסקין אם אין לו זין כל-כך³⁷, אבל בקדוש של לילה אין להקל בזה³⁸,
ואפלו אם ישמה עוד כוס אחד בפליה מלבד זה, גס-פן יש לצנן אם נסמך על זה, דכמה ראשונים חולקין על זה, כמו שכתב בחדושי רבי עקיבא
איגר: (ל) מגן-אברהם: (לג) אף דמסתוספת ק"א דבדד המתחיל דאכלי ושתו כי אם מתיר אחר, מכל מקום נראה דהוא הדין בבית אחר
לגמרי, דכ"י שגא, וכן משמע במחצית-השקל ובהגרי"ז, נעין שם מה שכתב עוד בזה. ודע, דלפי מה דמסקו החוטא-שבת שם דמתיר לחדר מהני דעתו
לקתלה וכן פסק הרמ"א לעיל בסעיף א, אין לנו מקור לסעיף זה מהמקרא. והמחבר דפסק כן בפשיטתו, נראה משום דסבירא לה דמסתבא הכי:
(לג) אליה רבה: (לג) מגן-אברהם: (לד) הני דהיום הוא מקבד רק משום כנהג:



הַלְבוֹת שִׁשָּׁת סִימָן רַעַג רַעַד

וְאִם הוּא נִהְיָ בְּחֶזֶק מִפְּנֵי הָאוֹיֵר, אוֹ מִפְּנֵי הַזְּכוּבִים, (לֹא) מִקֹּדֶשׁ בְּחֶזֶק וְאוֹכֵל שֵׁם אֶת-עַל-פִּי שְׁאִינוֹ רוֹאֶה הַזֶּה, שֶׁהַפְּרוֹת לְעֵגֶג נִצְטוּר (י) וְלֹא לְצֹעֵר, (לֵב) *וְהָכִי מִסְתַּבְּרָא:

אן שבת קייז קרב
פאנא קפאש ורשי
וואס פארן
טאגלעכע קרבנות
בו קאמט דאס
וואס פארן
גאנצן
און וואס פארן
פארן וואס פארן
לייט דאס פארן

רעד דיין בציעת הפת בשבת, ובו ד' סעיפים:

א אבוצע על (א) שתי (א) [א] כרות (ב) (שלומו), שאחז שתי (ג) בידו (ד) ובוצע (ט) (ה) הבה תונה: הגה ורנא קליל שבת (דע), אכל ביום השבת או בליל יום טוב בוצע על העליונה (כלבי והנחות מייכוני פ"ח מהלכות חמץ ומצה), והשעם הוא על דרך הקבלה: ב ימצוה להצע בשבת (ו) פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה (ועין לעיל סימן קסז): ג יאין המסבין רשאין (ו) לטעם עד

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(י) וְלֹא לְצַעַר. הֵינּוּ פְּמֻצָּטֵר הַרְפָּה, הָא לֹא הָכִי צָרִיךְ לֶאֱכֹל בְּמִקּוֹם
נָר, מ"א בִּשְׁם רַש"י:

(ב) כפרות. וגם נשים חובות לבצע על ב' כפרות, מרדכי בשם ר"ח, אבהרם. אם יוצאין בענה ששורפה קצת לענוך לחם-משנה, עין שו"ת שער אפרים סימן א ובהשוכת חכם צבי סימן סב: (3) התחלתה. ב"ח חוב לבצע על העליונה, דאין מצבירין על המזות. וט"ז פתח: ואי נהגתי בשמכרין על התחתונה מניה אני אותה קרוב אלי יותר מהעליונה, ונאמר שפוצע אני החלל בתחתונה, ואין כאן מצביר על המזוזה. ומא' ולי' להכריע דבתולה יצאה למעלה בששת אמהיו ויכלה, ובשעת המציא יחד העליונה כיזו ונחמה למטה ורובע עליה. מהרשקס ונהגם לרשם בספין קדם ברכה, ב"ח, וצין בספר הפתח מעטן הכפרות

[5] בְּקִרְוֹתָ. עֵצֶן בְּהִטָּה. וְעֵצֶן בְּשׁוּרֵית חֵצִי סִימֹן סֹב וְסִימֹן אֵל, וַתַּעֲשֵׂה בְּלִמָּס חֹסֶר
מִלֵּי בִּפְלִגְמֵת תְּרֵאשׁ וְתֵרֵאשׁ זֵל, וְתֵרֵאשׁ אֵם הַחֲסִדוֹן אֵינוֹ יוֹמֵר מִסְּלֵק אֶתֶּד
מִמִּית לֹא מִקְרֵי חֲסִדוֹן. וְתֵרֵאשׁ אֶפְלוֹ בַּחֲסִדוֹן מִיֵּעַט נִפְרַי לֹא מִקְרֵי שְׁלֵם. וְאֵם עֲדוֹן
לֹא נִחְמַף מִקְוֶה, רַק לִפִּי שֶׁשֶׁשֶׁר וְתִחְבֵּר הוּא עוֹמֵד לַחֲתוּל, הֶאָרֶדִי קִוָּה בְּשִׁשְׁרֵאֲסִרִּים
זֵלֹא אֶסְרִקֵּן בַּחֲתוּדֵךְ דְּמִי אֶפְלוֹ יוֹמֵר מִמֵּאֲצֵב וְיִדְּאָנִי בִּי, וְעֵצֶן נִפְרַי וְכִשׁׁמׁ וְכִשׁׁמׁ בִּאֲחֵי־
יִשְׁרָאֵל כִּגֹּ: וְהִנֵּחַ־זֶּה נִדְּאָן מִשְׁמִים לְדִבְרֵי זִמְנֵי הַשִּׁשְׁרֵאֲסִרִּים. וּבְשׁוּרֵית קִוָּה מִשְׁמֵאֵל
סִימֹן מֵה כִּתְבַּת גִּיב בְּעֵצֶן זֶה, וְלֹא נִיחָא לֵה לְמִיכִיר הַתַּעֲמִיר לַחֲתוּל לֹא בַּחֲתוּדִי, אֲלֵא
בִּידוֹ דְּאִיבָא אִינְשֵׁי דְאֲכָלִי אֲף שֶׁשֶׁשֶׁר וְתִחְבֵּר, לֹא עוֹמֵד לַחֲתוּל קִינֵן בֵּה (וְעִישׁ
שֶׁבֶת דְּרֵאָר הוּא לֹאֲכִילָה לַעֲשׂוֹת מִרְיִישׁ כְּמִישׁ הֶרֶאִישׁ בְּסִרְךָ כֵּל שֶׁעָה כִּי עִישׁ,
וְהָ לֹא חֲדִירָא. הֶאָלֵל מִקֹּם כִּיֹּן דְּרֵאָר אֲרִיחָה לְמִיכֵל פֶּת חֲרֻף מִלְּעֲדוֹן שְׁפִיר קִרְוִי
עוֹמֵד לַחֲתוּל מִן הַעֲנָה הוּאֵת לֹאֲכִילָה). וְכִתְבַּת בְּשׁוּרֵית שֶׁשֶׁשֶׁר סִרְפִּי מִנְחִסְתִּיעֵבֶכָּ
סִימֹן יֵב אֶפְשֶׁה שֶׁעֲמֵלֵת לְמִסְמִים לְכַבֵּד שֶׁתָּב וּבִשְׁתָּה מִשְׁלֵל טוֹלָה קִוָּה אֶפְשֶׁה לְחִטְלָה
אֲחִי־זֶה אֵם מִקְרֵי לֶחֶם לְחֵם־הֶשֶׁן, וְכֵן אֵם מִקְמָת אֲשֶׁר הַצִּרְכִּי לְקִדְשָׁא דְאֵל נִטְלִילָה
מִחֲלָה שֶׁבֶת, כִּיֹּן דְּרֵאָר מִפְרִישֵׁן רַק בְּחִיבָה קִטְשָׁה, וְכִסְדִּי הַכִּרְסִי וְלֹא מִקְמָת שֶׁשֶׁ
שִׁישׁ שֶׁשֶׁפֶקוֹ עֲלֵיו בְּהָה, וְעֵצֶן בְּשׁוּרֵית הֶרֶאִישׁ לְסִימֹן כִּי הַסִּסִּים לְדִבְרֵי הַחֲלִילָה
לְהִיחָה לְחֵם־שִׁשְׁתָּה, כִּיֹּה מִקְרֵי הַשִּׁישׁ, עִישׁ. וְכִתְבַּת בְּכִתְבִּיב שֶׁהוֹרֵקִים עִישׁ הֶאָרִי
סְגוּלָּי, וְהוֹרֵקִין בִּי הֶאָמְצֵעִים וְהִצְעִין מֵאֲדָה. וְכִאֲרֵי כִתְבַת בְּשֵׁם הַשִּׁלָּה: בְּשִׁשְׁתִּית
מֵאֲרִי הֲרִוִן לְחֵם לְמִסְמִים שֶׁהָא חֲשׁוֹב לְפָנֶי הָ אֲלוֹ מִן, הָא מִלְתָּ מִעֲלִיתָ הִי
וְאֵל לְשֶׁר הִיִּב לְחִסִּים, שֶׁגֶם לֵחֵם הַסִּים הִי חֲסִדוֹן דִּישׁ שֶׁל בִּשְׁתָּה וְכִתְבַּת
שֶׁחֵל בְּשֶׁבֶת כִּי, עִישׁ. וְלֹא יִדְּעִי מִקֹּם לֵמַה מְדַשְׁמֵן מְכֻרְוִי שֶׁאִין מִקְמָתִי

מִלְשָׁנָה בְּרוּרָה

אֶל־אִם כֵּן נִתְּנָה הַשְׁלִיחַ צָבִיר לְהוֹצִיאָו: ז' (לֹא) מִקֶּדֶשׁ מִחֻצָּה וְאוֹכֵל שֶׁם. אֲבָל לֹא מִקֶּדֶשׁ בְּבִית וְיֵאכֹל מִחֻצָּה, וְיִדְלָעִיל בְּסֻמְיָהּ

א: (לֵב) וְהָכִי מִסֵּתֶרָא. וְהֵינּוּ (לֵט) בְּמַצָּעוֹ הַרְבֵּה, דְּהֵי לֹא הָיָה צָרִיךְ לֵאכֹל דְּרוֹקָא בְּמִקּוֹם גִּרְסָא¹⁴⁰. וְעַתָּה בְּפִרְסֵי־מִגְדָּה שְׂמֻצָּדָה,

דיותר טוב שיקדש בבית ראכל מעט ואחר-כך יגמר סעודתו בחדר. וצין בסימן רסג סעיף ט מה שכתוב שם מענין זה⁽¹⁾:

א (א) שְׁתֵּי כְּבוֹדוֹת⁽¹⁾, זָכַר לַמֶּלֶךְ, דְּכָתִיב "לָקֵטוּ לָחֶם מִשֵּׁנָה" (ב) וְגַם בִּילֹם-טוֹב צָרִיף לִכְצֹעַ עַל שְׁתֵּי כְּבוֹדוֹת⁽²⁾, וְגַם הַנָּשִׁים (ג) מִתְּחִיבוֹת בְּלָחֶם-מִשֵּׁנָה, שֶׁהֵי גַם-כֵּן בְּגַם הַמֶּלֶךְ. וְאִם יוֹצֵא בְּלָחֶם-מִשֵּׁנָה חֶפֶת הַכֹּהֵן בְּכִיסָיו, עֵינָ לְעִיל בְּסִימָן קֹסֶה סְעִיף ז' שֶׁם בְּמִשְׁנֵה צְרוּרָה וּבְאֹדֶר הַלֵּכָה: (ב) שְׁלֵמוֹת. וְעֵנָה שֶׁנִּשְׁפָּחָה קֶצֶת וְצִדֵּין לֹא נִחְתָּף מִשְׁנָה, יֵשׁ אוֹמְרִים דִּיּוֹצֵאִין בּוֹ לְעֵנָן לָחֶם-מִשְׁנָה, עֵצָן בְּשִׁעְרֵי-תְשׁוּבָתָהּ. (ג) אִם אֵין לוֹ פֶּת שְׁלֵמָה⁽³⁾ אֵינוֹ מְעַכְבֵּי⁽⁴⁾, וְיִכּוֹל לִקְדָּשׁ אֶפְלוֹ עַל כְּפוֹת פֶּת. וְנִכּוֹן לִנְהַגָּה⁽⁵⁾ שִׁנָּה שְׂבוּצָעַ יִכְתּוּ לְפֶטֶר בְּכֹרֶכֶת 'הַמוֹצִיא' כֹּל הַמִּסְבִּיב⁽⁶⁾, וְגַם יֹאמֶר לְהַמְסִיבִין שֶׁיִּכְנֹנוּ לְצֵאתָ בְּכֹרְכָתוֹ, כִּדִּי שְׂפָלָם יִצְאוּ בְּלָחֶם-מִשְׁנָה. וּכְשִׁמוּצִיא אַחֲרֵיהֶם יֹאמֶר 'בְּרִשׁוֹת בְּבוּטִי'⁽⁷⁾, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא הַפַּעַל הַבִּיטָא אוֹ הַגְדוֹל, וְהוּא מְדַרְךְ עֲגוּנָה: (ג) בְּגִדָּה. בְּשַׁעַת 'הַמוֹצִיא': (ד) וּבּוּצֹעַ וְכוּ'. שֶׁהֵי לֹא נֹאמֶר לָחֶם מִשְׁנָה אֲלֵא בְּלִיטָה, וְיִשְׁלַל וְשִׁלָּה נִהְגוּ לְחַמֵּף שְׁנֵיהֶם, כְּפִירוֹשׁ הַרְשָׁבִיא, וְכֵן הַסִּיּוֹם הַגֵּרֵא. וְאִם מִקְפִּיד עַל הַהוּצָאָה, עוֹשֶׂה שְׁלֹשׁ חִלּוֹת גְּדוּלוֹת וְשֹׁלֵשׁ קִטְנוֹת וּבְכָל סְעוּדָה בּוּצֵעַ אֶחָת גְּדוּלָּה וְאֶחָת קִטְנָה. וְהַעוֹלָם נוֹהֲגִין כַּהֲשַׁלְחֵן-צְרוּרָה⁽⁸⁾. כְּחֵב הַפִּרְיָמִגְדִּים: אִם אֵין לוֹ בְּשִׁבְתָּ פֶת יִשְׁאָל פִּי אִם פֶּת אֵינֶם-יְהוּדִים, מִתֵּר לֵאכֹל מִמֶּנּוּ⁽⁹⁾, וְעֵינָ שָׁם עוֹד: (ה) הַתְּחַתּוּנָה. הַפֶּת' תְּמָה, דָּאִין מַעֲבִירִין עַל הַמּוֹצִאוֹת⁽¹⁰⁾: וְהַטָּ"ו תִּקּוֹן זֶה, וְנִהְיָ לְהַנִּיחַ הַתְּחַתּוֹן קְרוֹב אֵלָיו יוֹתֵר מִן הַעֲלִיוֹן, וְנִמְצָא שְׂפּוֹנֵעַ תְּחִלָּה בַּתְּחַתּוּנָה⁽¹¹⁾, (ז) אוֹ לֹקַחֲתִין הַעֲלִיוֹנָה בְּשַׁעַת בְּרַכַּת 'הַמוֹצִיא' וּמִנִּחְתִּין אוֹתָהּ לְמִשְׁה וּבּוּצֵעִין עֲלֶיהָ, וְעֵינָ לְעִיל בְּסִימָן קֹסֶה סְעִיף א' בַּהֲגֵי⁽¹²⁾, שְׁלֵל נִחְתָּף בְּכָפֶר עַד אַחֵר הַבְּרַכָּה, כִּדִּי שִׁיְהִי הַכְּבוֹד שְׁלֵמוֹת, עֵצָן שָׁם. (ס) וְהַמְדַּקְדָּקִים רְגִילִים לְרַשֵּׁם בְּסִימָן קֹדֶם בְּרַכָּה: **ב** (ו) פְּרוּסָה גְדוּלָּה. וְלֹא מִחֻץ פְּרַעֲבִתָּן, פִּינָן שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בַּחֲלֹל, וְדָאִי כְּפִנְתּוֹ שֶׁחָבִיב עֲלָיו הַמַּצָּה וְרוּצָה לֵאכֹל הַבְּרַכָּה: **ג** (ז) לְטַעַם וְכוּ'. הֵינָה, אֶף-עַל-פִּי שֶׁנֶּחֱן הַבּוּצֵעַ לִפְנֵי כָּל אַחֵר וְאֶחָד אֶת חֲלָקָהּ, וְכַנִּל בְּסִימָן קֹסֶה סְעִיף טו, עֵצָן שָׁם:

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(ל) מִגְן־אַבְרָהָם וּשׁ"א: (ז) וּשְׁאֵרֵי פִסְקִים: (ח) אֲחֻרָּנִים: (ט) חֵי־אֲדָם: (י) מִגְן־אַבְרָהָם: (יא) מִגְן־אַבְרָהָם:



הלכות שבת סימן רע"ד

ביאורים ומוספים

ולענין צירוף מצה ללחם משנה בערב פסח שחל להיות בשבת [שהמצה אסורה בו באכילה], כתב החזו"א (קובץ אגרות ח"א סי' קפח) שיש לדקדק בשבת זו שלא ישאר חמץ, ואף אם יתבטל בשביל זה דין לחם משנה, יורק יצרף מצה ללחם משנה. והוסיף הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' יא) שיעטוף אותה בשקית ניילון כדי שלא חוגע בחלה, וגם באופן זה יוצא ידי חובת לחם משנה. ואף שיתכן שלחם שאינו ראוי לאכילה אינו מצטרף ללחם משנה, ביאר הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד קובץ ענינים עמ' שסט) את דברי החזו"א שמי"מ יצרף אותה, כיון שאפשר שנותן בזה חשיבות לסעודה במה שמונה לפניו עוד 'לחם'.

ואף כשסעודתו אחר הקידוש היא במיני מזונות או פת כיסמין, כתב הקצו"ע (סי' עז סי"ז) שיש לברך על שני דברי מאפה שלמים כלחם משנה. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' יג אות א-ו) כתב בשם ספר באר יעקב, שאין נהגים כן, ולא ראה מי שחשש לכך, וכתב שמי"מ בעל נפש רשאי להחמיר לעצמו בצניעה בביתו, ואף כציבור כשיש לפניו שלמים וחצאים יכול לקחת לכתחילה שלמים, אבל אסור לבקש שדיבאו לו שלמים דוקא, מודין 'אל ישנה אדם מפני המחלוקת', וכן יש לחשוש בזה ליהורא.

(2) וכן כתב השר"ע לקמן (סי' תקט"א). ובטעם הדבר כתב המשגיב שם (סי' י) שגם ביום טוב לא היה יורד מן, אלא היה יורד מערב יריט כפלים, כמו בערב שבת. ואף שגם חז"ל ג' סעודות בשבת נלמד מחזקן, מאסמכתא שנאמר שלש פעמים 'ידום' [כמבואר לקמן (סי' רצ"א סי' א)], ואף על פי כן אין חידוש זה נהג ביריט [כמבואר בשו"ע לקמן סי' תקט"א שם], ביאר הפרישה (סי' תקט"א אות ג) שכוין שהפסוק 'ידום' נאמר לגבי שבת, לכן לא נהג ביריט חז"ל ג' סעודות הנלמד מפסוק זה, אבל חז"ל לא חשבו שיהיה זמן למן שהיה יורד וזוגת וזוגת, ואף בערב יריט היה יורד כך.

[משנ"ב ס"ק ב]

אם אין לו פת שלמה (א"י מעכ"ב) וכו', ונכון לנהג (וכו', כל הקספין) וכו', 'ב'פ'שות רבתי'.

(3) ופת שלמה שנפלו ממנה חתיכות מעטות ופירורים, דעת הגר"י איערבך (ששי"כ פניה הע' ב') שמנהג העולם לקחתה ככר שלם, שהרי רב החלות הן כאלו, וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ה סי' כ אות ג) שאם אין לו לחם שלם לגמרי, יש לסמוך לכתחילה על הדין שלחם שלא חסר ממנו אחד מארבעים ושמונה דינר כלחם שלם. וכן אם נפל מעט מהקרום העליון כמו שרגיל בחלות הנקנות בחנות, הובא בשם הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' ק"ג) שלא הקפיד על כך.

ואם יש לו שני חצאי פת ורצה לחברם על ידי קיסם, כתב לעיל (סי' קסח סי' ז-ט) שאם אין לו לחם שלם, יחברם כדי לקיים מצות לחם משנה, אבל רק באופן שלא יהיה ניכר שהם שני חלקים שחבורו, שאם לא כן אינו נחשב שלם [והוסיף, שיזהר שהקיסם לא יהיה מוקצה]. וחריכת ככר על ידי אש [כגון חריכת המצה באש], דעת הגר"י אלשיך (הגדה של פסח הלילה הזה עמ' 9) שאינה מועילה להחשיבו כשלם. וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם אות א), ומשום שאי אפשר להפוך חצי ככר לככר שלם, אלא רק חיבור שני חלקי ככר מועיל להחשיבם כככר שלם. וגם הגר"י איערבך (הגדה של פסח הלילה הזה שם) פקפק הרבה בזה, אמנם גם לדעת הנהגים כן וסוברים שאפשר להחשיב לחם כשלם על ידי חריכה, דעת הגר"י איערבך (ששי"כ ח"ג פניה הע' לה). שאין לעשות כן ביום טוב משום 'חיקון מנאי', ולגבי צנימים, דעתו (שם ח"ב הע' ג) שאינם נחשבים כשלמים, כיון שניכר וידוע לכל שהם פרוסות שהתייבשו בתנור.

וחלות שדבוקות משעת האפיה, דעת הגר"י קרליץ (שם אות ב) שאם הן כאחת ממש אינן נחשבות אלא כלחם אחד גדול. אך אם אפשר להפריד ביניהן, צריך שימת לב בדבר, שכן לפעמים האחד שלם והשני חסר.

המשך במילואים עמוד 13

[משנ"ב ס"ק לב]

דוקא במקום נר"ו, מה שפתיים שם מענין נה"ל.

(40) אבל אם לאחר שהדליק את הנר ראה שיש יותר אור במקום אחר, דעת הגר"י איערבך (ששי"כ פניה הע' קמד) שיכול לאכול שם אף אם לא מצטער הרבה אם יאכל במקום של הנרות.

(41) וכן אם בשעה שהדליק את הנרות בבית היה חשוך קצת והשתמש בנרות לצורך הסעודה, כתב שם (סי' מא) שבכך אין הברכה לבטלה, ואפילו אם אוכל סעודתו רק בחצר.

סימן רע"ד

דיני בעיצת הפת בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

שתי כפרות! וכו', וגם פירוש טוב צריך לבצע על שתי כפרות!.

(1) וכיכר שאינה ראויה לאכילה מחמת שאסורה מעיקר הדין, צידד הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד קובץ ענינים עמ' שסט) שיתכן שאינה מצטרפת ללחם משנה, כיון שכל ענין לחם משנה הוא משום חשיבות הסעודה, שמתחיל סעודתו עם שני לחמים, וכיכר שאינה ראויה לאכילה אין בה חשיבות, ולכאורה דלא כאילו הניח חתיכת עץ בעלמא. וראה מה שכתבנו להלן לענין צירוף מצה ללחם משנה בערב פסח שחל בשבת.

וכיכר שאסור לאוכלה מחמת חומרא, וכגון פת עכ"ם, כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ב) שמועיל לצרפה ללחם משנה.

וכיכר שיש בה חלק שאסור לאכילה לכל אדם, כגון חלה טמאה, הסתפק הגר"י איערבך (ששי"כ פניה הע' ל) אם החלק האסור הוא כאבן ולא כלחם, ולכן נחשבת לככר שאינה שלימה, שאינה מצטרפת ללחם משנה.

ופת שאולה שהמשאיל מקפיד שלא יבצע אותה, ולכן אסורה באכילה משום גזל, הסתפק הגר"י איערבך (שם הע' מג) האם יוצא בה ידי חובה, שהרי לחם משנה הוא זכר למן, ואם כן יתכן שצריך להיות ראוי לאכילה, כמו המן ששניהם היו ראויים לאכילה, ובשו"ת שלמת חיים (סי' רטב) כתב, שפשוט שחובה להשתדל לשאול פת לצורך לחם משנה.

וכיכר קפואה שאי אפשר לאוכלה מחמת כן, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' מב אות א ו-ט) שיש להקל שמצטרפת ללחם משנה, כיון שראויה לאכילה בלי שום חיקון, וגם ראויה לחממה מיד באופן המותר בשבת, וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ה סי' יט), וטעמו משום שעל ידי הדחק אפשר לאכול את הלחם אף בעודו קפוא. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"א תשובה ב) הוסיף, שכשם שכיכר זו נחשבת 'אובל' לענין הפרשת חלה וטומאת אוכלים, הוא הדין שנחשבת 'אובל' גם לענין לחם משנה.

מאידך, דעת הגר"י איערבך (שם הע' לט) שיתן שבשעה שהלחם אינו ראוי לאכילה אינו מצטרף, אך אם דעתו להאריך בסעודה עד שהלחם יספיק להפשיד ויהיה ראוי לאכילה, יתכן שהוא מצטרף ללחם משנה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' לא אות א) כתב שדרכו להחמיר בזה, כיון שאינו נקרא 'לחם' משנה אם אינו ראוי לאכילה, וכשם שלפי הדעות שצריך לבצע את שתי הכיכרות והאי ששתיהן צריכות להיות 'לחם', הוא הדין לדעת החולקים שאין צורך לבצע את שתי הכיכרות, על כל פנים מודים הם ששתיהן צריכות להיות 'לחם' להיות לבציעה.

ולענין יום טוב של פסח שנשארה לו רק מצה אחת שמורה [שהרי בצע על השתים האחרות בליל הסדר הראשון], כתב בבחי"ל לקמן (סי' תפ"ב סי' א' ד"ה מי) שיקח מצה אחת שאינה שמורה ויבצע עליה, וביאר הגר"י איערבך (שם הע' מד) שאע"פ שאינה ראויה למצוה, מי"מ בודאי ראויה היא לאכילה בפסח, ולכן מצטרפת ללחם משנה.



הלכות שבת סימן רעד ערה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ח]

ואינם רשאים לטעם קדם (לע"ז).

שהוא בדבר שמוצריך התאמצות ואפילו היא מועטת כדי שיהיה אפשר להבחין בו, אולם הבחנה בדברים שמוכרים בהם מיד ולא צריך לכך אפילו התאמצות מועטת, כגון להבחין בין כסא לשולחן ובין כף למולג, אינה נחשבת לעיון כלל, ומותר לעשותה לאור הנר, וכן מותר לדעתו לקרוא לאור הנר מה שכתוב על כריכת הספר באופן שמכירים מיד את הספר, משום שאינו נחשב לעיון כלל. [ובשם החזו"א הובא (דינים והנהגות פ"ט אות ה), שהצריך שומר כדי להתיר לעיון להכיר את הספר הנצרך כשמוציאו מהארון].

ולגבי הסתכלות בשעון לאור הנר, הסתפק החזו"א אם הוא בכלל הגזירה (חוט שני שם), והורה הגר"ג קרליץ (שם) שיש להקל לאשה הקמה בלילה להאכיל את בנה שתסתכל בשעון לאור הנר, וכן אם אפשר לראות את השעה גם באור של נר שאינו דולק בראות, יש להקל להסתכל בשעון זה לאור הנר.

(6) אמנם, לעיל (סי' רנה ס"ק ז) הביא בתום בשם הא"ר והתוספת שבת שדקא בצריך עיון רב אסור.

ובנר של שעה וחלב, כתב בביה"ל להלן (סי"א ד"ה אסור לבדוק) שיש לסמוך להקל להשתמש לאורם בדבר שאינו צריך עיון רב, שהרי גם בלא זה נחלקו הפוסקים אם נרות אלו בכלל הגזירה.

[ביה"ל ד"ה לאור הנר]

וקדמקין מבעוד יום הגיר' וכו', ונראה שעל זה בודאי יש לסמוך להקל (8) וכו', וקדם לכן אין חשש שיש קצב להקפיד האור.

(7) ואם נפל הנייר, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' רנ"ג ס"ק טו אות ב) שמסתבר שמאותה שעה אסור לקרוא, ואין אומרים שדי במה שהניח היצר מבעוד יום.

(8) דעת החזו"א (דינים והנהגות פ"ט אות יב) שאין לסמוך על זה, ואין היתר אלא באופן ששנים קוראים בספר אחד, או על ידי שומר.

(9) ומנורת חשמל שישנה אפשרות לשנות בה את עוצמת האור, דעת הגרש"ז אויערבך (ששיב פ"ג הע' קיב) שמותר לקרוא לאורה ולא חוששים שמא ישנה את עוצמת האור, כשם שהתיר הביה"ל בשם המסגרת השולחן לקרוא לאור מנורת נפט, משום שאין דרך אורה להתמעט, ועוד, שלא חששו בנר אלא שמא יתקן את השמן הקיים ויביאנו אל פי הפתילה, ולא שמא יוסיף שמן אחר, ושינה עוצמת האור נחשב כהוספת שמן לנר. [והוסיף בששיב שם (ס"ב), שמי"מ טוב יעשה אם יכסה את המנורה מבעוד יום ולא יסמוך על היתר זה, וכמו שהסיק הביה"ל לגבי מנורת נפט].

מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ח תשובה יח) כתב שיש לאסור לקרוא לאור מנורה זו שמא ישנה את עוצמת האור, אבל לצורך לימוד תורה יש להקל, ובדברי המסגרת השולחן לגבי מנורת נפט. וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה וחזרה פכ"ב אות ב) שאסור לקרוא לאור מנורה זו, אלא אם כן ירביק פתק שכתוב עליו 'שבת היום' ונכמו שהובא בביה"ל לענין מנורת נפט. וכן דעת הגר"ג קרליץ, (חוט שני ח"ד פפ"ד ס"ק א) שמנורה זו בכלל הגזירה. וביאר שאף על פי שלא חששו שמא יוסיף עוד שמן לנר או שירדליק עוד נורת חשמל, מי"מ במנורה זו הרי כבר קבעה אפשרות לשנות את עוצמת האור ואין צורך להוסיף עליה מבחוץ, ולכן היא בכלל הגזירה.

(12) בביאור דבריו כתב לעיל (סי' קסז ס"ק פג), שאם אין לפני כל אחד מהמסובים לחם משנה, הרי הם צריכים לסמוך על הברצע שלפניו יש לחם משנה ולטעום מאותו לחם, ולכן אינם רשאים לטעום לפניו.

[משנ"ב ס"ק ט]

או שישתה רביעית יין, כמו שכתוב בסימן רע"ג.

(13) ולגבי עיצה זו של שתיית רביעית יין, כתב שם (ס"ק כד) שאין להקל בזה אלא בשעת הדחק, אמנם בשעה"צ שם (ס"ק כט) כתב, שהיינו דוקא בסעודת שחרית, אבל בסעודת הלילה אין להקל בזה.

[שעה"צ ס"ק ח]

ואף שהוא כתב 'קצת אס' לא הצמקתי מפני דברי חכמינו, ע"ז שם, שפסיק בן לדינא (14).

(14) שכתב שדקא באונס גמור ידחה את סעודת ליל שבת ליום, מפני שיש דעות שכלל לא מועיל להשלים סעודת ליל שבת ביום.

סימן ערה

דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

והוא הדין שאין בודקין הציצית⁽¹⁾, וכל מי האי נגא דבר הציצית עיון⁽²⁾, שם א"ה הדר⁽³⁾ להביא השמן לפי הפתילה⁽⁴⁾.

(1) וכשאינו יכול לבדוק את ציציות הבגד ומי"מ צריך ללבוש, כתב לעיל (סי' יז ס"ק א) לענין סומא שאין יכול לבדוק את הציציות בעיניו, שיבדוק אותן במשמוש ידיו.

(2) ואף שלענין האיסור להדליק בפתילות ושמינים שאינם מאירים יפה [שלא חששו בהם חכמים שמא יטה את הנר לקרב את השמן אל הפתילה], כתב לעיל (סי' רסד ס"ק ד) שאסור להשתמש לאורם אפילו שימוש שאינו מצריך עיון, היינו משום ששם הנר עצמו לא דולק יפה, ולכן יש לחוש שמא יטה גם אם לא יענין לאור הנר, מה שאין כן כאן שהנר דולק יפה, אין לחוש שמא יטה אלא בדבר המצריך עיון.

(3) בטעם גזירה זו הוסיף בשו"ת הרה"ב (ח"ב סי' תרצ), שיש לחוש שמא ישכח ויטה, משום שהטיית הנר היא דבר שקל לעשותו, אבל אין לחוש שמא יכשל בדבר שיש בו טירחה, ולכן אין לאסור לקרוא בספר תורה כדי להגידו לאחר השבת מחשש שיבא לכתוב, שהרי לשם כך צריך להביא קילמוס ודיו, ועד שיביאם יזכר שאסור לכתוב [אמנם אסר זאת מטעם אחר, ע"ש]. וראה להלן (הע' 15) שהובא נפקא מינה למעשה מטעם זה.

(4) וכשיטה ויביא את השמן לפי הפתילה, כתב לעיל (סי' רסד ס"ק א) שיתחייב משום מבעיר.

[ביה"ל ד"ה ואין קורין]

והנה אם צריך עיון תרבה או מצט"ב וכו', ומכל מקום לדינא צריך עיון⁽⁶⁾.

(5) וגדר עיון מועט, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ד ס"ק ח)



הלכות שבת סימן רער ערה נד באר הגולה

ה רבנו יונה זק"ל
שם ובריש פרק ערכי
פסחים והתקנות
שם ו התקנות
זק"ל שם מהא
דאביי ק"א

שיטתם הובע. והאם יש לפני כל אחר (ח) לחם משנה, יכולים לטעם אף-על-פי שעדיין לא טעם הוא:
ד (ט) יסעודה זו ושל (א) [ג] שחרית אי אפשר לעשותם בלא פת:

ערה דברים האסורים לעשות לאור הגר בשבת, ובו י"ב סעיפים:

א * אין פולין (פרוש, לבשר את הכנים מהבגדים, תרגום 'בערתי הקדש', פליתי) (א) * ואין קורין בספר
* לאור הגר, ונאפלו אינו מוציא בפיו, שמה נטה, * ונאפלו הוא גבוה עשר קומות שאינו יכול
לפע אליו, שלא חלקו חכמים בדרך. ונמטעם זה יש לאסור אפלו הוא (ב) [ג] [ד] בפעשית או קבוע

שערי תשובה

[ג] שחרית, עין בח"ט, וכן בגריר כלל ג סימן יא שאין ללמד מפעול לומר
דשבת קובע, ודלא כמח"ס מאני, וכן בגריר ומח"ס בסימן רמב וכן בשם יצחק
אמת שלחמים הנלושים במריבצים יש נהגים לבצע עליהם בשבת, בין שחובבים
עליהם ומקריבין בנות המון להם הוא ומקריבין המוציא, וכן סימן קסח בדיון נ"ל
במריבצים וכלאו חכי איכא דעות דמברין המוציא, וכן לעיל סימן רעג:
[כ] בעששית, עין בח"ט, וכן באר באם נטן טעפתם לאחר ואמר לו שנתן שלא נתנו
לו כיום השבת, יש קצת מקום להקל, ובמקור דברם כתב שיש להקלם גם כן:

באר הלכה

* ואין קורין וכו'. עין בפעולה ברידה בשה שפסקתי: וכל פי האי פנא
דבר הצריך עיון וכו'. והנה אם צריך עיון הרבה או מעט, הפרר
מקדים סתם בהמנהג אברהם לקמן בסעיף קטן י בשם הר"ן דאפילו בעיין
מוצא, והגר"ז פתח ודוקא בשערי עיון הרבה, והביא ראיה מלשון הרמב"ם
והטור, וכל מקום לדין צריך עיון, פי גס דעת הרמב"ן והרשב"א
בחדושיהם בדין, והביאו פסוקים לזה מן התורה, * לאור הגר, עין
במנהג אברהם סעיף קטן ג לענין גר של שעה, והנה כחיים אין המנהג
במדינתנו בהדלקת נר השענה רק בהדלקת גרות ממש [שקורין לאקפ"ל,
והטעם פהמה, על מה שהגין בדיןם רבא דאקשי להקל בזה לקרות לאדם,
הלא ששך בזה שמה בדרך בחל? ומתחלה חשבה דאפשר דטובין
עצמן על שיטת רמב"ן המבא במנהג אברהם סעיף קטן ג דמקל בזה של חלב
משום דקאמי, ובודאי סברתו דמי לנו של גס, דמקל בשבת דף יב עמוד
ב לבדק פסח וקצרות לאור, ואס"ן פל"שן בעניניו דהנהגין [גאז"ל]
בנרות, דהוא מאיס ומסרס יותר מחלב, דבודאי דמי לנו של גס שבזמן
הגמרא אשרי [בשבת שם] לשיטת ההוספות זק"ל אפילו בשמש שאינו
קבוע, משום דכין דידיו רע וקפס נהורה לא אחי לאתפוקי מנה ולא אחי
להטות, ונאפלו אם נגיש ונאמר דנרות שלנו כיון שהם סתימים ואין ריש רע
נשמע מקם, צריך יותר מנר של גס וחלב שבזמן, שהיה הלאקפ"ל וכו', וטעם זה
לחוד מועיל דלא יבוא להטות, כדמשמע בבית יוסף, וגם הלא הוא דבר מאיס מעצמו ולא אחי לאתפוקי מנה, אבל אחר כך ראיתי שאין כדאי לסתור על
זה: נדא, דפסק השלח צריך לקמן בסעיף יב קדעת הרמב"ם, דאפילו בגסס אסור בדרך שצריך עיון נב, דתלפין שמה נטה, וקריאה לפני הגר הלא נחשב
לכלי עלמא לדרך שצריך עיון הרבה, ונאפלו לדעת שאני הראשונים המקלין שם בזה, הלא כתב הרמב"ן שם בהדיא בחדושיו דדוקא לענין בדיקת הכוסות
הקלי לפני הכוס משום דקאמי ולא לענין שער דברים, וקאמח דעת הרמב"ן היא דעת חידושיה בזה, דלא מצאתי לשום פוסק שזכר דיהיה מקל לקרות אפילו
לנו של גס, וכל שכן לנו של חלב, ושמצתי על אנשי מעשה שכותבין על חתיכת נייר באותיות גדולות 'שבת היום ואסור להדליק', והדבר מביעור יום
הנדר (השולח"ת¹), וקרא ששעל זה בנדאי יש לסתור להקל²: נדא, דעת מרש"ל דסגורה במפתח מקל, והוא דרין קבוע קבוע משנה, וכו' שכתב
במחצית השקל, ואס"ן בדין דין שקשור הניר על הגר במקום שהיה, לא גרע מזה; גם עין ששכל שעה נראה לעינו אסור בהדלקה בשבת, דמי קצת
לקריאה פרק 'במה מדליקין' המבאר בסעיף ז דמחר: ועוד, דמי למי שמבקש מחברו שיוכיניו, דפסק בסעיף ג דמחר, ועין כמה שכתב לקמן בסוף סעיף
ג, אמנם אחר פקדי כל זה מצאתי בספר מסגרת השלחן שהצריך בענין זה של לומר לפני הלאקפ"ל³, והביא שם מתחלה דעת האוסרין, כמו שכתבתי, אך
לבסוף מסיק בשם כמה גדולים שעדיין להחרי אפילו לדעת הרמב"ן הנ"ל, משום דלא חשו שמה נטה כי אם בפתילה וכו' בלבד, שנה דרכו בחל לאמר
שהדליק קצת ראש הפתילה טוב אינו חלוק כל כך כמו בפתילה, הלא צריך להטות השמן אל הפתילה או למשך הפתילה קצת לחוץ, אבל הלאקפ"ל שלנו
דרכו הם שדולקין מזה שפתחילין להדליק אותם עד סוף הדלקה בדרך אחר, ואין האור מתמעט כלל, חוץ בסוף כשנשאר מעט גס בשולי הכלי או
מתמעט אורו, ואז אינו מועיל אם יסבב הפתילה לחוץ, כי סבב חוץ ומתמעט בפתילה, יותר מתמעט לפי שצושה פסם בראש הפתילה, וקדם לכן אין
חשש שמה יסבב להרבות האור⁴, ומסתמא הן הערב שבת שידלק האור כל כך פני הערך שלו, ואם היה רצונו לעשות האור גדול יותר אז היה עושהו מקל
גדול יותר וכו', והלכך היכא דנותנים הרבה גס בלאמ"פ ועושין האור רק בדרך שדרכו לעשותו בחל כשדרכו ללמד, שוב אין חשש שמה ירצה להרבות
אורו, עין שם שהצריך בסבב זה, ומסיק שם דכן באי להג, שישמשו בערב שבת הפתילה לחוץ שיהיה אורו רב בדרך בחל, ואז אין חשש שמה יתקנו
בשבת עד פאן דבריו בקצרה, והנה אף שאין הסר זה ברור, מכל מקום יש לסתור להקל לענין תלמוד תורה שלא לבטל, ובפרט אם הוא לומד בבית המדרש
אצל גר של גס, נוכל לצרף דעת האור ורוע שמהי בעבור וקביא לה דכל בעבור גר לה כתיב בסדר ענינא, ואף דלא קאמי לן הכי, מכל מקום יש לצרף
דעתו בצורה הסבא הנ"ל להחרי, וכל זה מתקנו אם אי אפשר לו באופן אחר, אבל להקל בפתילה קבועו טוב וכו' שישמשו באופן אחר, וכלי עלמא, וכו' שישמשו
מתחלה בראש דברינו: * ונאפלו הוא גבוה וכו', עין ט"ז, החלוק בין דבר הנאסר שעליו אכרין ולא פלוג, מה שאין כן לענין אדם הקורא אמרין

שער הציון

(1) לבוש בסימן קסו: (1) תוספות: (2) עין בכתב אברהם, ואף שהוא כתב 'קצת אנו' לא העסקתי מפני דברי חידושיה, עין שם, שמסיק כן לדינא¹⁴, וכן
להפריק גידים דין זה של המנהג אברהם יש לפקפק בו, עין שם: (3) בכתב אברהם: (4) עין בפ"ח וקנא אברהם ואלהי רבה, וכתב במחצית השקל, דעל-פי
קשר משנה דמי לסגורה במפתח:

תרגום: 1 עשית הדולקת בגסס או בשמן. 2 גסס של היום. 3 ברג המלך לוסית האש.



הלכות שבת סימן רסח רסח

המשך מעמוד 88

במשנ"ב שם (ס"ק ה) ובשעה"צ (ס"ק ז), שאם צריכים אנשי העיר להאכיל בבית הכנסת אורחים עניים מותר להאכילם שם, והוסיף, שהיותר זה הוא דקא בבתי הכנסת שבחוץ לארץ שנבנו על תנאי, ואף שיש אחרים גם כהם, מ"מ במקום הדקא אין להחמיר, כיון שהוא לצורך מצוה.

[משנ"ב ס"ק ה]

לְקַדֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּשֶׁכֶת יוֹם־טוֹב (ו), וכו', אֵין לְקַדֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת [חפ"ז, ע"ש"ז] (ו), לְקַדֵּשׁ אֶבְדֵּלֶתָא (13).

(11) ומי שרוצה לצאת ידי חובה בקידוש זה, כתב לקמן (סי' רעג ס"ק ל) ובשעה"צ שם (ס"ק לד), שכיון שבזמננו מקדשים בבית הכנסת רק בגלל המנהג, ואין המקדש מתכוין להוציא, מי שרוצה לצאת בקידוש זה צריך שיאמר למקדש שיתכוין להוציא.

והמנהג בירושלים, כתב כשר"ת הר צבי (ח"א סי' קנג) שלא לקדש בבתי הכנסת, אך מחוץ לירושלים מי שרוצה להנהיג שיקדשו בבית הכנסת אין חשש בזה. והחז"ר אורח (מעשה איש ח"ב עמ' צו) שבני אשכנז שודו מנהגם כחוץ לארץ לקדש בבית הכנסת, יכולים להמשיך במנהגם זה אף בארץ ישראל.

ובימים שסופרים בהם ספירת העומר, שכתב השו"ע לקמן (סי' חפט ס"ט) שסופרים בבית הכנסת אחרי הקידוש, ביאר המשנ"ב שם (ס"ק לט), שהטעם הוא כיון שיש להקדים ככל האפשר את קדושת היום.

(12) וביאור החילוק כתב לקמן (שם ס"ק י), שכיון שהטעם שמקדשים כל שבת הוא כדי להוציא ידי חובה את מי שאין לו יין, וא"כ בפסח שאין עני בישראל שאין לו יין אין לקדש בבית הכנסת, ואפילו כשאין יין בעיר אלא רק בבית הכנסת, אין מקדשין בו, וכמו שהוסיף המג"א שם (ס"ק ד) שגם כל השנה יש רבים הסוברים שאין לקדש בבית הכנסת, אלא שנוהגים בזה מנהג ראשונים, ובפסח מעולם לא נהגו לקדש בביכ"ז.

ובחג הסוכות שמקדשים בבית הכנסת, כתב הביכורי יעקב (סי' תרמב ס"ק ב) שאם אין קטן מותר לגדול לשתות, ואף שכדי לצאת ידי חובה הקידוש צריך לשתות רביעית שחייבת בסוכה, יש לומר ששתיה כזו בבית הכנסת לא נחשבת לקביעות ומותרת גם מחוץ לסוכה.

(13) ואם יש בבית הכנסת רק כוס יין אחד, כתב לקמן (סי' רעג ס"ק נו) שעדיף שיכדילו עליו, כיון שבהבדלה בבית הכנסת יוצאים בה ידי חובה, מה שאין כן בקידוש שאין יוצאין בו ידי חובה.

רביעית יין נוספת מלבד כוס של קידוש, ובשעה"צ שם (ס"ק כט) כתב, שבקידוש הלילה יש לנקוט כדעה זו, וכתב המנחת שבת (על קצו"ע סי' עז ס"ק לו), שבבית הכנסת יש לסמוך על הפוסקים שמספיק לשתות רביעית אחת של יין מכוס הקידוש.

(8) וביום טוב שמברכים בקידוש גם ברכת שהחינו, כתב בשו"ת חתם סופר (א"ח סי' קמג) שיכול לברך בבית הכנסת שהחינו, ויחזור ויברך אח"כ גם בביתו. ומ"מ כיון שבברכה שהחינו היא ברכת הנהנין, שאי אפשר להוציא אחרים אם אינו יוצא בעצמו, לכן בשעה שמברך שהחינו בבית הכנסת יכוין שהוא מברך רק כדי שלא לבטל את התקנה, ולא כדי לצאת ידי חובה, ומשום כך יכול אחר כך לברך שנית ברכת שהחינו בביתו.

אמנם לענין ברכת שהחינו בהדלקת נר חנוכה, כתב לקמן (סי' תרעא ס"ק מה) שהמוליק נר חנוכה ביום הראשון בבית הכנסת ומבדק ברכת שהחינו, לא יחזור לברך ברכת שהחינו בביתו, אלא אם כן מדליק בביתו כדי להוציא את אשתו ובני ביתו, שאז אף שכבר יצא בברכה שהחינו בבית הכנסת, יכול לברך שנית לבני ביתו. וכן לענין תקיעת שופר, כתב השו"ע לקמן (סי' תקפ"ה ס"ב) ובמשנ"ב שם (ס"ק ה), שהתוקע לאחרים, אף שכבר יצא ידי חובה, יכול לברך עברהם שוב ברכת שהחינו. (9) ואם יכולים בני הבית לקדש בעצמם, כתב השו"ע לקמן (שם) שאינו יכול להוציאם. והמשנ"ב שם (ס"ק ב) הביא, שהפרי חדש חולק וטובר שיכול להוציאם. ע"ד הביא שם, שבארצות החיים כתב, שאם יכולים בני הבית לקדש בעצמם עדיף.

אך בדיעבד, כתב בביה"ל (שם ד"ה הווא) שככל אופן מוציא, משום שכל הברכות אף על פי שיצא מוציא, ואפילו אדם שבקי בעצמו, יוצא ידי חובה בשמיעתו מאחר, וכונת השו"ע שם הוא רק למצוה בעלמא ולכתחילה, שעדיף שהבקי יצא ידי חובה בעצמו. וכן העלה במשנ"ב לענין תקיעת שופר לקמן (סי' תקפ"ה ס"ק ה), וכן לקמן (סי' תרצ"ב ס"ק י) לענין קריאת המגילה בפורים, שטוב יותר שיברכו בעצמם, וסיים שמנהג העולם להקל שגם היודעים לברך בעצמם יוצאים ידי חובה בשמיעתם מאחר.

[משנ"ב ס"ק ג]

עַן לְעִיל בְּסִימָן קנ"א עֵינֵי א' בְּמִשְׁנָה בְּרוּךְ מִה שֶׁתִּקְבְּנוּ בְּזֶה (10) בשו"ע שם כתב, שאסור לאכול ולשתות בבית הכנסת, וכתב על זה

הלכות שבת סימן ערב רעג

המשך מעמוד 102

ולפי זה מירושלמי מדובר באופן שהיתה סוכתו מחוץ לחור, ולכן צריך את דעתו, ואם כן מבית לסוכה לא נחשב כמפינה לפינה, שהרי הסוכה נמצאת מחוץ לבית, ודינו כמחור לחדר שצריך נתינת דעת מתחילה. והדגול מרבה והתוספת שבת (ס"ק ב) תירצה, שאף שנוקטים בירושלמי מדובר בסוכה שמחוץ לחדר, מ"מ לא מצינו חולק על סברת המרדכי שסוכה שבתוך החדר נחשבת כמפינה לפינה.

ושיטת המרדכי שאין לעבור מפונה לפונה אלא אם כן היתה דעתו לברך, ואילו מחור לחדר לא מועיל גם אם היתה דעתו לברך, ולשיטה זו דברי הירושלמי שמבית לסוכה צריך נתינת דעת מתחילה, מדובר בסוכה שהיא בתוך הבית ואין מחיצת הסוכה מפסקת, ובאופן זה מבית לסוכה נחשב כמפינה לפינה שצריך דעת לשיטה זו. אבל להלכה נוקטים כדעת הפוסקים שמפינה לפינה לא צריך כלל דעת ורק מחור לחדר צריך דעת,

הלכות שבת סימן רעג רעד

המשך מעמוד 106

הלחמים שלפניו, ואינו דומה למי שבא לפניו לחם שלם שאין לו עיצה לחתכו לשנים, משום שעל ידי החיתוך תיחשב כל החתיכה כפרוסה ולא כלחם. והוסיף בשו"ת נפתח יצחק (ח"י סי' כד), שלפי דברי

(4) ואם אין לו שתי ככרות אלא שתי פרוטות, כתב הנצי"ב (שו"ת משיב דבר סי' כ"א ובמזמרי שדה ברכות לט, ב), והביא דבריו בחוט שני ח"ד פ"ה ס"ק כ) שיבצע על שתי הפרוטות, כיון שכעת הפרוטות הן



הלכות שבת סימן רע"ד

המשך מעמוד הקודם

לעיל (סי' רמב"ס ס"ק ו') שיכול לקדש על פת זו. והוסיף שם, שאף אם בימי החול אינו מקפיד על פת ישראל, מ"מ אם יש לו בשבת ויום טוב פת ישראל, נכון להזהר שלא לאכול פת עכרים, מפני כבוד שבת ויום טוב.

[משנ"ב ס"ק ה']

הב"ח פתח, דאין מעבירין על המצות (וכו'), שפוגע תחלה בפתח (תוס' וי"ד).

(10) ואף שרוצה רק פת אחת וכן תירץ הערוך השלחן (סי' ו') את תמיהת הב"ח, דעת הגרש"י אויערבך (ש"כ פניה הע' פד) שאף בזה נוהג דין 'אין מעבירין על המצות', כיון שאינו רוצה פת זו מחמת עצמה אלא מחמת הדיון לבצוע על התחתונה, ולכן אם התחתונה לבנה והעליונה שחורה ורוצה בלבנה, אכן לא שייך בזה דין 'אין מעבירין' כלל.

(11) וכן כשחל יום טוב בשבת, הורה הנד"ש אלישיב (מבקשי תורה יום טוב עמ' תנד-כ) שאף לדברי הרמ"א כאן שבליל יום טוב ברצע את העליונה, יבצע בלילה את התחתונה כבכל ליל שבת, ואף שלגבי ליל הסדר כתב הבאר היטב (סי' תעה ס"ק ב) שגם כשחל בשבת ברצע את העליונה, אין ללמוד מליל הסדר לשאר ליל יום טוב שחל בשבת.

הנצי"ב אם יש לו רק לחם אחד, נכון שאדם אחר יבצענו לשנים שלא בפני המבדק, ויביאנו לפני המבדק בשנים ובכך יהיה לו לחם משנה. (6) מה שכתב 'ונכון' לנהוג כן, הוא למקדשים על היין ואח"כ ברצעים על הפת, אבל המקדשים על הפת, כתב לעיל (סי' רמב"ס ס"ק טג) שחייבים הם לשמוע מהמקדש ולצאת ידי חובה גם בברכת המוציא, שאם לא כן מהפכים את סדר הקידוש.

(6) ואף שעובר שיעור זמן של תוך כדי דיבור עד שברצע לכל המסובים, והרי לענין המתעטף בציצית כתב לעיל (סי' ח ס"ק יב) שנחשב הפסק אם מתעטף כה לאחר שיעור של תוך כדי דיבור מהברכה של המבדק, ביאר הגרש"י אויערבך (שיח הלכה ד"א סי' ח אות כ) שכן שכן הוא הסדר שכולם צריכים לאכול מהמבדק, אין זה כלל בגדר הפסק.

(7) והחזו"א (דינים והנהגות פ"י אות ח) לא היה נוהג לומר 'ברשות', אלא לפני הברכה היה פונה קצת לעברו של הוציא בברכתו.

[משנ"ב ס"ק ז']

והעולם נוהגין כהשלחן-צרוף (וכו'), מפר לאכל מן (919).

(8) וכן נדג החזו"א (דינים והנהגות פ"י אות ח).

(9) וכן אם אין לו יין שצריך לקדש על פת, ואין לו אלא פת זו, כתב

הלכות שבת סימן ערה

המשך מעמוד 108

אסור ללמוד קודם שיתפלל, כתב המשגיב שם (סי' לז) שאם מינה שומר שיזכירונו להתפלל, מותר. וצ"ח בשע"צ שם (סי' מא), שמקור הדין הוא בדרך החיים, ושם התבאר שלמד זאת מדין של הנחלת צבי הנ"ל. וכן לענין לימוד קודם קריאת שמע של ערבית בחגיגה זמנה, כתב לעיל (סי' רמב"ס ס"ק יז) שאם מינה שומר שיזכירונו להתפלל, מותר.

[משנ"ב ס"ק יב']

לענין רבי ישמעאל בן אלישע (93).

(23) ואע"פ שלבאורה היתה התורה שגורה בפיו, ואם כן דומה הדבר לקריאת ראשי פרקים שכתב השר"ע להלן (סי' י) שלא חוששים בהם להטייה כיון ששגורים הם בפיו כל אדם, ביאר הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ד ס"ק ד) שיתכן שהוא למד עם כל התנים.

[ביה"ל ד"ה וס' בנח']

נראה דמפר לקדח לפני הנד"שמן כל זמן שהסטארין דולק (24).

(24) ואע"פ שבנר שעה אסור לקרוא לאורו כשנר שמן נמצא בסמוך לו, אפשר לומר שבנר שעה יש על כל פנים חשש שיכבה אורו, ומה שלא אסור לקרוא לאורו [לדעת רש"י] הוא מפני שההטייה אינה מועילה בו, ולכן כשנר שמן ונר שעה דולקים זה בצד זה, אם יכבה אורם עלול הוא להטות את נר השמן, משא"כ בנר 'סטארין' שאין חשש כלל שמה יכבה אורו, לכן כשדולק בצידו גם נר שמן, גם אם יכבה אור נר השמן לא יבא להטותו, שהרי די לו בנר הסטארין (ארחות שבת ח"א פט"ז הע' כט).

ולענין איסור טלטול בגדים רטובים בשבת שכתב הרמ"א לקמן (סי' ש"א סמ"י) שאסור לטלטל מחשש שמא יבא לסחוט, וכתב הא"ר שם (סי' פ) שלשנים מותר לטלטל משום שיש לסמוך על כך שהיכוד זה לית, כתב התחלה לדוד שם (סי' מז) שדין זה תלוי במחלוקת המג"א והט"ז (כאן). האם גם בדבר הרשות מועיל מה ששנים קוראים יחדיו, וכן לענין מנורה של פרקים, שכתב השר"ע לקמן (סי' רעט ס"ז) שאסור לטלטלה מחשש שתתפרק ויבא להחזירה, כתב התחלה לדוד שם (סי' טז) שאם באים לטלטלה בשני בני אדם, תלוי דינם במחלוקת המג"א והט"ז.

[משנ"ב ס"ק ז']

שכל אחד קצין בספרו ואינו משגיב בכה שיעשה קברו (211).

(21) והדורש בציבור בליל שבת, שהציבור מביטים בו בשעת הדרשה, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ד ס"ק ג) שמותר לו לקרוא לאור הנר, משום שהציבור שומר עליו, ולמרות שלא מינה אותם לשומרים.

[משנ"ב ס"ק י']

ואומר לו (221).

(22) וכן לענין בדיקת חמץ, שכתב לקמן (סי' תלא ס"ק ו') שיש אסורים ללמוד גם חצי שעה קודם שיגיע הזמן, כתב שם שמ"מ אם מינה שומר שיזכיר לו לכשיגיע הזמן, מותר. ודין זה נלמד ממה שמועיל שומר לענין שמא יטה, כמבאר בנחלת צבי שהובא בבאר היטב שם (סי' ד). וכן לענין תפילה, שכתב השר"ע לעיל (סי' פט ס"י) שכשהגיע זמנה

הלכות שבת סימן רע"ו

המשך מעמוד נ

מהצחצוח, ולכן אסור. אמנם לעיל (סי' רנב ס"ק ל) כתב לענין מנעל שהיה מתוקן מערב שבת והנכיר רק החליקו בשבת, שמותר לנעול אותו בשבת, כיון שהיה יכול לנעול גם בלא החליקת הנכיר.

אויערבך (ש"כ פ"ל הע' קסו) ששני נרות הם גופים נפרדים, וכשהישראל קורא בספר, יש לומר שקריאתו היא לאור הנר המותר, מה שאין כן הצחצוח דא בגוף המנעל וכשמשתמש בנעל נהנה

